

Kurs i drivning och beckning

Esko Jerno driver Constantias skrov.
Foto: Matken Winblad.

*Slätskonerten Ellen får nya spant och bord i botten.
Fartygsdelarna nedifrån: köl, sambord, bottenstockar, spant och bordläggning.
Foto: Vanessa McIntosh.*

Kursmaterial till „Kurs i drivning och Beckning,,
Kursen ges i samarbete mellan Arbetets museums kunskapsutbytesprojekt
för arbetslivsmuseer och Sveriges Segelfartygsförening/Beckholmens dockförening.

Redaktör: Peter Rundström.
Fotografer: Vanessa McIntosh och Maiken Winblad.
Tecknare: Egil Bergström

©Respektive kreatör och Arbetets museum, SSF/BDF
Beckholmen 2015

Bristol Channel Pilot Cutter
Baroque's båda skrovsidor.
Foto: Vanessa McIntosh.

Beck och Beckning

Det upphettade becket påföres med en beckborste.
Foto: Vanessa McIntosh.

Beck

För att skydda drevet mot röta påföres beck. Det är i normalt läge hårt och för att kunna påföras upphettas det till flytande form.

Emil Smith igen:

Beck, det hartsartade ämne, som fås avskildt ur trätjära genom dennas kokning med vatten. Fordom användes beck mycket till tätning i nåt, men numera ersätts det för sådant ändamål av merendels av kitt eller ett slags lim (marine glue), ty man kan ej begagna oljemålning i närheten af becket. Till fyllning inombords på svåråtkomliga ställen, där man befarar röta i träet, om orenlighet får samla sig, brukar man dock ännu ofta beck, som bättre än något annat bevarar träet.

Becka/Beckning

Becka ett nåt är att sedan nåtet blifvit drifvet med hoppackadt dref, fylla det med beck.

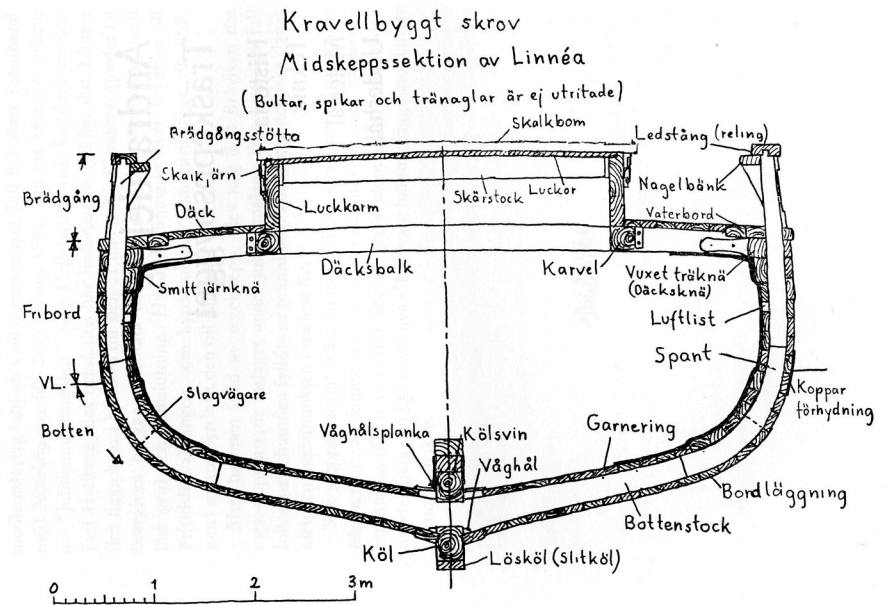
Så skriver Emil Smith.

Det upphettade flytande becket kan vid nåt i däck hällas ner i nåtet. Vid nåt i bordläggning påföres becket med olika former av beckborstar som doppas i becket. När becket kallnat/stelnat skrapas överflödet bort. Vid behov påföres ytterligare en omgång upphettat flytande beck.

Ibland förekommer uttrycket kalfatra. Emil Smith förklarar: *Kalfatra är att drifva, dikta [= täta] och becka nåten i en bordläggning.*

Ett träfartygs konstruktion

Ett träfartygs konstruktion är i sin enklaste form bestående av följande delar. Kölstocken som i sina båda ändar har för- resp akterstaven stående upp från sig. På kölen står också fartygets spant, vilka kan liknas vid fartygets revben. Övre delen av spanten sammanbinds med däcksbalkarna. På utsidan är spanten klädda med bordläggningsplankor och på insidan av garneringsplankor. Däcksbalkarna är på ovansidan klädda med däcksplankor där inte luckor, kappar och ibland däckshus sitter. Förutom dessa trästycken finns ett antal förstärkningsbitar för att skrovet ska bli stadigt.

Teckning av Egil Bergström ur boken *Linnéa en svensk fraktseglare*.

Bordläggnings- respektive däcksplankorna sitter i sin inre del tätt samman medan den yttre delen är något smalare. Det gör att det bildas ett Y-format mellanrum mellan plankornas ytterdel. Detta mellanrum, vilket kallas nåt, tätas genom att fylla överdelen av Y:et med drev och beck – driva och becka.

Drev

Kommendörkaptenen och chefen för Mellersta lotsdistriktet Emil Smith sammanställde 1914 en Nautisk Ordbok på svenska, engelska och tyska språken. Han skriver följande om drev:

Drev är af gammalt tågvirke upprepad hampa och kan således vara antingen tjäradt eller otjäradt drev. När det skall användas till drifning af planknåt, så snor drifkarlen ihop öfver sitt ena knä s. k. verk eller verp lagom tjockt för att indrifvas i nåtet.

Henrik Helstad driver sambordet på ketchen Ariel.
Foto: Vanessa McIntosh

Driva

Att föra in drevet i nåten kallas driva och i Nordisk familjebok från 1907 kan man läsa följande:

Drifva

medelst inpackning av nöthår och drev i flera hvarf göra de i ett fartygs bordläggning och däck förekommande nåten täta. Vid drifning användas drefhammare och drefjärn, hvilka senare äro af olika slag: tunnjärn med kilformig egg, enkla rabbar och dubbla rabbar med två räfflor i eggen. En rabb med skaft benämnes jagrabb.

Om drefjärnet hålles av en man under det att en annan sköter drefhammaren, kallas arbetet jagning. Efter slutad drifvning infylles becket ovanpå drefvet, och sedan becket kallnat, bortskrapas den del däraf, som befinner utanför nåtet.

Drifning av babords bog på ketchen Ariel. Foto: Vanessa McIntosh.

Emil Smith skriver följande i ämnet:

Drifva ett nåt tillgår sålunda. Om nåtet är i ett nytt däck, rymmes det först upp med rabbjärn hvarpå man slår med en större trähammare eller rabbklubba. Detta kallas (to horse up) [han har ingen svensk beteckning, red anm], hvilket dock äfven kan betyda injagning af gammalt drev för att lämna rum för det nya. Först när nåtet sålunda upprymts eller upprabbats, börjas den egentliga drifningen med instoppande af nytt drev, som drifves in med ett vanligt drifjärn, hvarpå man slår med drifklubban.

Om nåtet däremot är gammalt och drefvet ruttet eller dåligt, bör det först uttagas ur nåtet med en särskild krok eller nåthake. Den som drifver; sitter vanligen på en liten träpall.